

AGENCIJA ZA SIGURNOST HRANE
BOSNE I HERCEGOVINE

Vodič o implementaciji pojedinih članova Zakona o hrani ("Službeni glasnik BiH", broj: 50/04)

Izdavač: Agencija za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine
Dr. Ante Starčevića bb, 88 000 Mostar
E-mail: agencija@fsa.gov.ba
Web-stranica: <http://www.fsa.gov.ba>

Mostar, 2012. godina

UVOD

Jedan od ciljeva Zakona o hrani (u daljnjem tekstu: Zakon) jeste utvrditi definicije i sveobuhvatne principe kako bi se osigurao visok stepen zaštite zdravlja i učinkovito funkcioniranje tržišta.

Vodič ima za cilj pomoći sudionicima prehrambenog lanca da bolje razumiju i ispravno i uniformno primijenjuju odredbe Zakona, te će u tom smislu biti pojašnjena slijedeća pitanja:

- Zahtjevi za sigurnost hrane (čl. 12. i 13.);
- Odgovornosti (član 25.);
- Sljedivost (član 28.);
- Povlačenje, opoziv i obavijesti o hrani i hrani za životinje (čl. 27. i 47.) u odnosu na zahtjeve sigurnosti hrane i hrane za životinje (čl. 12., 13., 43. i 44.);
- Uvoz i izvoz hrane i hrane za životinje (čl. 20., 21. i 45.).

I.

ZAHTJEVI ZA SIGURNOST HRANE

ČL. 12. I 13. ZAKONA

OBRAZLOŽENJE

Slobodno kretanje sigurne i zdrave hrane je osnovni aspekt tržišta i značajno doprinosi zdravlju i dobrobiti građana, te njihovim socijalnim i ekonomskim interesima.

Iskustvo je pokazalo da je nužno usvojiti mjere koje imaju za cilj osigurati da neispravna hrana neće biti stavljena na tržište, te da postoje sistemi koji će identificirati i odgovoriti na probleme sigurnosti hrane kako bi se osiguralo valjano funkcioniranje tržišta i zaštitilo zdravlje ljudi. Također će se raspraviti slična pitanja vezana za sigurnost hrane za životinje.

Sigurnost i povjerenje potrošača od najvećeg je značaja kako unutar BiH tako i u drugim zemljama. U kontekstu sklapanja međunarodnih trgovačkih ugovora, BiH je dužna doprinosti razvoju međunarodnih standarda koji podupiru zakonodavstvo o hrani i podržavati principe slobodne trgovine hranom za ljude i životinje, na nediskriminirajući način, slijedeći poštene i etičke prakse u trgovini.

Neke zemlje su usvojile horizontalno zakonodavstvo o sigurnosti hrane, postavljajući posebno opće obaveze poslovnim subjektima da trguju isključivo sigurnom hranom. Međutim, primjena različitih osnovnih kriterija za utvrđivanje da li je hrana sigurna kao i različitih pristupa, te u nedostatku horizontalnog zakonodavstva, opravdano dolazi do pojave ograničenja u trgovini hranom. Također, slična ograničenja se mogu javiti i u trgovini hranom za životinje.

Stoga je nužno utvrditi opće zahtjeve da se isključivo sigurna hrana za ljude i životinje može stavljati na tržište, kako bi se osigurala učinkovita trgovina na tržištu.

Član 12.

Hrana se neće stavljati na tržište, ukoliko nije sigurna.

Hrana je nesigurna, ukoliko se smatra:

- (a) Štetnom po zdravlje;*
- (b) Neprikladnom za ljudsku potrošnju.*

Član 13.

Pri utvrđivanju da li je hrana nesigurna, uzimaju se u obzir:

- *Normalni uvjeti upotrebe hrane od strane potrošača, u svakoj fazi proizvodnje, obrade i distribucije, i*
- *Informacije omogućene potrošaču, uključujući informacije na etiketi, ili druge informacije općenito dostupne potrošaču u vezi izbjegavanja specifičnih nepovoljnih učinaka na zdravlje određene hrane ili kategorije hrane.*

Pri utvrđivanju da li je određena hrana štetna po zdravlje, uzimaju se u obzir:

- *Ne samo vjerovatni neposredni i/ili kratkoročni i/ili dugoročni učinci te hrane na zdravlje potrošača, već i na sljedeće generacije;*
- *Vjerovatni kumulativni toksični učinci;*
- *Posebne zdravstvene osjetljivosti specifične kategorije potrošača, gdje je hrana namjenjena za konzumaciju te kategorije potrošača.*

Pri utvrđivanju da li je hrana neprikladna za ljudsku potrošnju, uzima se u obzir procjena da li je hrana neprihvatljiva za ljudsku potrošnju u skladu s njenom namjenjenom upotrebom, zbog kontaminiranosti, bilo putem strane tvari ili na drugi način, truljenjem, propadanjem ili raspadanjem.

Tamo gdje je zdravstveno neispravna hrana dijelom serije, lota ili pošiljke hrane iste klase ili opisa, pretpostavlja se da je sva hrana te serije, lota ili pošiljke zdravstveno neispravna, osim ako se, nakon detaljne procjene, utvrdi da ne postoje dokazi da je ostatak serije, lota ili pošiljke zdravstveno neispravan.

LOGIČKA PODLOGA

Zdravstvena ispravnost i prihvatljivost hrane je od ključnog značaja. Potrošači moraju imati povjerenja i garanciju da će hrana koju kupuju ispuniti njihova očekivanja, te da im neće naštetiti ili imati nepovoljne učinke. Cilj čl. 12. i 13. je zaštititi potrošača od hrane koja je rizična po zdravlje ili zdravstveno neprihvatljiva.

Čl. 12. i 13. definira opće zahtjeve o zdravstvenoj ispravnosti hrane, koji se koriste uz zahtjeve upravljanja rizicima obuhvaćenih članom 27., kako bi se smanjili ili eliminirali rizici stavljanja zdravstveno neispravne hrane na tržište.

IMPLIKACIJE

Svrha čl. 12. i 13. je zaštita javnog zdravlja. Oni, stoga, utvrđuju faktore koji se moraju uzeti u obzir pri odlučivanju da li je hrana, definirana u članu 2. Zakona, štetna po zdravlje ili neprikladna za konzumaciju.

Zahtjevi čl. 12. i 13. se primjenjuju na hranu koja je "stavljena na tržište". Definicija ovog izraza je jako široka i uključuje sve prodaje i opskrbe, uključujući i jednokratne prodaje, jednokratne opskrbe, te čuvanje hrane s namjerom prodaje. Međutim, to ne obuhvaća primarnu proizvodnju za ličnu konzumaciju, koja je izuzeta članom 1. stav (6) Zakona.

DOPRINOS/UTICAJ

Član 12.

Ovaj član zabranjuje stavljanje zdravstveno neispravne hrane na tržište. Zdravstveno neispravna hrana je definirana u daljnjem tekstu.

Član 13.

Hrana se smatra "zdravstveno neispravnom" ako je:

- Štetna za zdravlje ili
- Neprikladna za ljudsku konzumaciju.

Hrana koja je štetna za zdravlje

Nakon što je opasnost, koja hranu može učiniti štetnom, uočena procjena povezanog rizika se mora provesti, uzimajući u obzir faktore iz člana 12.(3) i 13.(1). Nisu sve opasnosti koje se mogu naći u hrani obuhvaćene odredbama posebnih propisa. Hrana može biti štetna za zdravlje i bez prekoračenja određenih zakonskih ograničenja. Npr, to se može primijeniti ukoliko je staklo, koje nije izričito zabranjena supstanca, prisutno u hrani ili ukoliko je prisutna opasna kemikalija koja nije posebno identificirana propisima o kontaminantima u hrani. Ključno je dakle, kod bilo koje već identificirane opasnosti, procijeniti rizik koji ta opasnost predstavlja po ljudsko zdravlje.

Kada postoji sumnja da određena hrana može biti štetna po zdravlje, subjekti u poslovanju s hranom moraju uzeti u obzir ozbiljnost rizika u ovom kontekstu. To će im omogućiti donošenje odluka o

poduzimanju prikladnih mjera. Procjena rizika je odgovornost subjekta u poslovanju s hranom, pod kontrolom nadležnih tijela koja o tome moraju biti obavještena, kako je to navedeno u Članu 25.

Hrana koja nije prikladna za prehranu ljudi

Centralni koncept neprikladnosti je neprihvatljivost. Hrana se može smatrati neprikladnom zbog kontaminacije (vidi član 12.(3) i 13.(1) Zakona), zbog prisutnosti stranih tijela, zbog neprihvatljivog mirisa ili okusa, kao i zbog očitih procesa štetne razgradnje, poput truljenja ili raspadanja.

Član 13. – Utvrđivanje zdravstveno neispravne hrane

Hrana može biti zdravstveno neispravna zbog unutrašnjeg faktora, poput kontaminiranosti patogenom bakterijom. Međutim, hrana se ne smatra zdravstveno neispravnom, ako je normalna upotreba čini ispravnom (vidi član 13.(1) a)). Npr, općenito je prihvaćeno da meso mora biti termički obrađeno kako bi bilo ispravno za prehranu.

S druge strane, kada, u određenim slučajevima, osnovne informacije o upotrebi hrane nisu omogućene ili su netačne, hrana se može smatrati zdravstveno neispravnom. Član 13.(1)b) navodi da se uzmu u obzir informacije omogućene potrošaču uključujući i informacije o izbjegavanju specifičnih štetnih učinaka na zdravlje vezanih uz određenu kategoriju hrane. Npr, ako hrana ili sastojak hrane može imati štetan učinak na specifičnu grupu potrošača, a obavezne informacije o toj hrani ili sastojku nisu učinkovito prenesene.

Član 13. (1) – Utvrđivanje hrane štetne po zdravlje

Koncept "štetnosti po zdravlje" se odnosi na potencijalni štetni učinak na zdravlje ljudi. Primjer je prisutnost toksina *botulinum* u industrijski proizvedenoj hrani. Hrana može biti štetna, čak i ako je štetnost kumulativna ili postane očita nakon dugog vremena, kao što je kontaminacija dioksinima, metil živom ili genotoksični karcinogeni koji mogu uticati na buduće generacije.

Član 13. (2) (c) zahtjeva da, ako je hrana proizvedena za grupu potrošača sa posebnom zdravstvenom osjetljivošću (npr.intolerancija ili alergija) tada se ove osjetljivosti moraju uzeti u obzir pri utvrđivanju da li je hrana štetna po zdravlje. Primjer ovoga je hrana koja je nenamjerno unakrsno kontaminirana lješnjacima, što bi bilo štetno po zdravlje ukoliko je hrana proizvedena za osobe koje trebaju prehranu bez lješnjaka. Međutim, kada proizvod ne navodi tvrdnju da je namjenjen za grupu za posebnom zdravstvenom osjetljivošću, činjenica da hrana može biti štetna za tu grupu ne znači automatski da je hrana štetna u smisli ovog Zakona (osim gdje obavezne informacije nisu prikladno prenesene).

Član 13 (3) – Utvrđivanje hrane neprikladne za prehranu ljudi

Koncept "neprikladne hrane" se odnosi na neprihvatljivost. Određena hrana ne mora predstavljati rizik po zdravlje, ali se ipak kvalificira kao neprikladna, jer je razumno smatrati je neprikladnom za prehranu ljudi. Primjeri:

- Riba u stanju raspada s jakim mirisom; ili

- Nokat u kobasici uvijenoj u tijesto i pečenoj.

Hrana također može biti neprikladna ukoliko može predstavljati i rizik po zdravlje, ovisno o stupnju kontaminacije. Na primjer:

- Određene vrste pljesnive hrane. Ovo uključuje hranu koja sadrži plijesan koja nije neposredno očita (npr. voćno punjenje) te nije uobičajena karakteristika proizvoda;
- Riba koja sadrži parazite ili
- Hrana koja sadrži abnormanlno visok nivo nepatogenih mikroorganizama.

II.

OBAVEZE I ODGOVORNOSTI SUBJEKTA U POSLOVANJU S HRANOM I HRANOM ZA ŽIVOTINJE

ČL. 25. I 47. ZAKONA

OBRAZLOŽENJE

Subjekti u poslovanju s hranom i hranom za životinje u svim fazama proizvodnje, obrade i distribucije unutar poslovanja pod vlastitom kontrolom moraju osigurati da hrana i hrana za životinje udovoljava svim zahtjevima propisa o hrani koji su relevantni za njihove aktivnosti, te moraju potvrditi da su ti zahtjevi ispunjeni.

Propisi o hrani se moraju implementirati, te nadgledati i potvrditi da su relevantni zahtjevi tih propisa ispunjeni od strane subjekta u poslovanju s hranom i hranom za životinje u svim fazama proizvodnje, obrade i distribucije.

U te svrhe, se mora održavati sistem službenih kontrola i ostalih aktivnosti prikladnih u datim okolnostima, uključujući javna priopćenja o sigurnosti i rizicima koji potječu iz hrane i hrane za životinje, nadzor hrane i hrane za životinje te ostale aktivnosti monitoringa koje obuhvaćaju aktivnosti u svim fazama proizvodnje, obrade i distribucije.

LOGIČKA PODLOGA

Budući da je subjekt u poslovanju s hranom/hranom za životinje u najboljem položaju da osigura da sistem opskrbe hranom/hranom za životinje bude ispravan sa zdravstvenog stanovišta i time osigura zdravstvenu ispravnost hrane/hrane za životinje, on je **prvenstveno zakonski odgovoran** za osiguravanje sukladnosti sa propisima o hrani i hrani za životinje.

DOPRINOST/UTICAJ

Zahtjev za opću sukladnost i verifikaciju

Konsolidacija ovog zahtjeva eliminira disproporcije, koje su rezultat ograničenja trgovine, te konkurencijske nepravilnosti među subjektima u poslovanju s hranom.

Potrebno je uzeti u obzir osnovnu ulogu poslovanja s hranom u povezivanju i jačanju svake karike u lancu proizvodnje, obrade i distribucije – obuhvaćajući sve sektore hranidbenog lanca, posebno osiguravajući zdravstvenu ispravnost hrane.

Raspodjela odgovornosti

Čl. 25. i 47. imaju za cilj:

- Definirati odgovornosti subjekta u poslovanju s hranom, te odvojiti ih od odgovornosti države i

- Proširenje na sva područja propisa o hrani, princip prema kojem primarna odgovornost za osiguravanje usklađenosti sa propisima, a posebno zdravstvena ispravnost hrane, ostaje unutar poslovanja s hranom.

To ne utiče na uvođenje režima na nivou države kojim se regulira raspodjela odgovornosti među različitim karikama hranidbenog lanca. Utvrđivanje činjenica i okolnosti koji subjekta u poslovanju s hranom mogu prikazati kao kriminalno i/ili građanski odgovornog je kompleksno pitanje koje u mnogo čemu ovisi od administrativno upravne strukture.

Treba napomenuti da svaka rasprava o odgovornosti mora uzeti u obzir činjenicu da interakcija između proizvođača, prerađivača i distributera postaje jako kompleksna. Tako, npr. u mnogim slučajevima primarni proizvođači imaju ugovorne obaveze prema prerađivačima ili distributerima da ispune specifikacije koje obuhvaćaju kvalitetu i/ili ispravnost. Distributeri u sve više slučajeva imaju proizvode koji su proizvedeni pod nazivom njihovog brenda, i igraju ključnu ulogu u koncepciji i dizajnu proizvoda.

Ovakva nova situaciju rezultira većom zajedničkom odgovornošću širom hranidbenog lanca, a ne više razgranatom individualnom odgovornošću. Međutim, svaka karika u hranidbenom lancu mora poduzeti neophodne mjere kako bi osigurala usklađenost sa zahtjevima propisa o hrani unutar konteksta vlastitih specifičnih djelatnosti, primjenjujući HACCP principe i slične instrumente.

Ukoliko se nađe da proizvod ne ispunjava zahtjeve propisa o hrani, morat će se provjeriti odgovornost svake karike u hranidbenom lancu kako bi se utvrdilo da je ispunila svoje specifične odgovornosti.

SLJEDIVOST

ČLAN 28. ZAKONA

OBRAZLOŽENJE

Iskustvo je pokazalo da funkcioniranje tržišta hranom i hranom za životinje može biti ugroženo ukoliko nije moguće utvrditi sljedivost hrane i hrane za životinje. Stoga je nužno uspostaviti sveobuhvatni sistem utvrđivanja sljedivosti unutar poslovanja s hranom i hranom za životinje, tako da se mogu poduzeti ciljana i tačna povlačenja ili da se mogu pružiti informacije potrošaču ili provesti službene kontrole, izbjegavajući na taj način, mogućnost nepotrebnih poremećaja sistema u slučajevima nastanka problema u vezi sa sigurnošću hrane.

Nužno je osigurati da poslovanje s hranom ili hranom za životinje uključujući i uvoz može identificirati, u najmanju ruku, poslovanje iz kojeg je opskrbljena hrana, hrana za životinje, životinje ili supstanca koja može biti dijelom hrane ili hrane životinje, kako bi se osiguralo da se tokom svih faza istrage može utvrditi porijeklo.

Član 3. (3)

"Subjekt u poslovanju s hranom" označava fizičke ili pravne osobe odgovorne za osiguravanje ispunjavanja zahtjeva Zakona u poslovanju pod njihovom kontrolom.

Član 3. (6)

"Subjekt u poslovanju s hranom za životinje" označava fizičke ili pravne osobe odgovorne za osiguravanje ispunjavanja zahtjeva propisa o hrani za životinje u poslovanju pod njihovom kontrolom.

Član 3.(16)

"Sljedivost" označava mogućnost ulaženja u trag i praćenja hrane, hrane za životinje, životinje koja daje prehrambeni proizvod ili supstance koja je namijenjena ili se očekuje da će biti dijelom hrane ili hrane za životinje u svim fazama proizvodnje, prerade ili distribucije.

Član 28.

1. Ulaženje u trag i praćenje hrane, hrane za životinje, životinje koja daje prehrambeni proizvod, ili bilo koje druge supstance koja je namijenjena ili se očekuje da će biti dijelom hrane ili hrane za životinje se uspostavlja u svim fazama proizvodnje, prerade i distribucije.

2. Subjekti u poslovanju s hranom i hranom za životinje moraju biti u mogućnosti identificirati svaku osobu koja ih je opskrbila hranom, hranom za životinje, životinjom koja daje prehrambeni proizvod, ili bilo kojom drugom supstancom koja je namijenjena ili se očekuje da će biti dijelom hrane ili hrane za životinje.

Kako bi se postigao cilj, takvi subjekti moraju imati sisteme i procedure koje će ove informacije učiniti dostupnima nadležnim tijelima, na njihov zahtjev.

3. Subjekti u poslovanju s hranom i hranom za životinje moraju imati razvijene sisteme i procedure kako bi identificirali ostale subjekte kojima su dostavili svoje proizvode. Ove informacije moraju biti dostupne nadležnim tijelima, na njihov zahtjev.

4. Hrana i hrana za životinje koja je stavljena na tržište ili koja će vjerovatno biti stavljena na tržište mora biti adekvatno obilježena ili identificirana kako bi se olakšalo utvrđivanje njenog porijekla putem relevantne dokumentacije ili informacija sukladno relevantnim zahtjevima specifičnih odredbi.

5. Odredbe utvrđene u svrhe primjene zahtjeva iz ovog člana s obzirom na specifične sektore propisuje Vijeće ministara BiH na prijedlog Agencije za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine u saradnji sa nadležnim organima entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

LOGIČKA PODLOGA

Incidenti povezani s hranom u prošlosti, pokazali su da je mogućnost ulaženja u trag i praćenja hrane i hrane za životinje u svim fazama hranidbenog lanca od primarnog značaja za zaštitu javnog zdravlja i interesa potrošača. Vođenje evidencija koje omogućavaju sljedivost od naročite su pomoći:

- pri olakšavanju ciljanog povlačenja i opoziva hrane, izbjegavajući tako nepotrebne prekide trgovanja;
- pri pružanju tačnih informacija potrošačima o proizvodima, pomažući tako održavanju povjerenja kod potrošača;
- pri olakšavanju procjene rizika koje obavljaju kontrolna nadležna tijela.

Mogućnost ulaženja u trag i praćenja, samo po sebi, ne čini hranu sigurnom. To je samo pomoćno sredstvo prilikom rješavanja problema nastalog u vezi sa sigurnošću hrane.

Težište Zakona je na zdravstvenoj ispravnosti hrane te na uklanjanju zdravstveno neispravne hrane s tržišta. Međutim, osim uloge u zdravstvenoj ispravnosti, zahtjevi sljedivosti također pomažu pri osiguravanju:

- pravednog trgovanja među subjektima;
- pouzdanosti informacija pruženih potrošaču u smislu potkrepljivanja tvrdnji navedenih od strane proizvođača.

ZAHTJEVI

- **Član 28.** zahtijeva od subjekta u poslovanju s hranom da:
 - Mogu identificirati opskrbljivača i osobu opskrbljenu proizvodom;
 - Imaju sisteme i procedure pomoću kojih su ove informacije dostupne nadležnim tijelima, na njihov zahtjev.

Zahtjev se temelji na pristupu „korak nazad – korak naprijed“, koji podrazumijeva da subjekti u poslovanju s hranom:

- Primjenjuju sisteme koji im omogućuju da identificiraju neposrednog/neposredne opskrbljivača/e te neposrednog/neposredne kupca/kupce njihovih proizvoda.
- Uspostave vezu "opskrbljivač - kupac" (koji opskrbljivači dostavljaju koje proizvode)
- Uspostave vezu "kupac - proizvod" (koji proizvodi su dostavljeni kojim kupcima). Ipak, subjekti u poslovanju s hranom ne moraju identificirati neposredne kupce kada su oni krajnji potrošači.

UTICAJ NA SUBJEKTE U POSLOVANJU S HRANOM

- Iako sljedivost nije nova ideja u hranidbenom lancu, ovo je prvi puta da je obaveza svih subjekta u poslovanju s hranom da identificiraju opskrbljivače i neposredne primatelje njihove hrane/hrane za životinje eksplicitno određena u horizontalnom propisu. Prema tome, član 28. je utvrdio novu opću obavezu subjekta u poslovanju s hranom.
- **Član 28.** je iskazan u smislu njegovih ciljeva i namjeravanih rezultata. Ne propisuje načine postizanja tih ciljeva.

Ne dovodeći u pitanje specifične zahtjeve, ovaj više generalan pristup dozvoljava industriji veću fleksibilnost u implementaciji zahtjeva, te je stoga vjerovatno da će se tako smanjiti i troškovi potrebni za ispunjenje tih zahtjeva. Međutim, to zahtjeva od subjekta u poslovanju s hranom i nadležnih tijela da preuzmu aktivnu ulogu u ostvarivanju učinkovite implementacije.

PODRUČJE PRIMJENE ZAHTJEVA ZA UTVRĐIVANJE PORIJEKLA

Obuhvaćeni proizvodi

- **Član 28.** se odnosi na "svaku supstancu koja se namjerava ili se očekuje da će biti stavljena u hranu ili hranu za životinje". Međutim, ova se odredba ne primjenjuje na veterinarsko-medicinske proizvode, proizvode za zaštitu biljaka i gnojiva. Treba napomenuti da su neki od ovih proizvoda obuhvaćeni specifičnim propisima kojima su, možda, utvrđeni i stroži zahtjevi za sljedivost.
- Obuhvaćene supstance su one koje se namjeravaju ili se očekuje da će biti stavljene kao dio hrane ili hrane za životinje tokom njihove proizvodnje, pripreme ili obrade. To obuhvaća, npr. sve vrste sastojaka hrane i hrane za životinje, uključujući žito, stavljene u hranu ili hranu za životinje. No, isključuje žito koje se koristi kao sjeme za uzgoj.
- Slično tomu, ambalažni materijal ne ispunjava definiciju 'hrane' utvrđenu u članu 2. Zakona te stoga ne spada u područje primjene člana 28. Utvrđivanje sljedivosti ambalažnog materijala za hranu je obuhvaćeno posebnim propisom o materijalima i artiklima koji dolaze u dodir s hranom.
- Nadalje, posebni propisi o higijeni i higijeni hrane za životinje osiguravaju vezu između hrane/hrane za životinje te veterinarsko-medicinskih proizvoda i proizvoda za zaštitu biljaka, obuhvaćajući ovu prazninu, jer poljoprivrednici moraju održavati i čuvati zapise/dokumentaciju o ovim proizvodima.

Obuhvaćeni subjekti

- **Član 28.** Zakona se primjenjuje na subjekte u poslovanju s hranom u svim fazama hranidbenog lanca, od primarne proizvodnje (životinje koje daju prehrambene proizvode, žetve), prerade hrane/hrane za životinje, do distribucije i opskrbe, uključujući posrednike, bez obzira da li fizički posjeduju predmetnu hranu/hranu za životinje. To također može uključivati i dobrotvorna društva; međutim, mora biti uzet u obzir stepen organizacije i kontinuitet aktivnosti u svrhe primjene člana 28.
- **Član 3. tač. 2. i 5.** kodefinitiraju poslovanje s hranom/hranom za životinje kao „svaki angažman...poduzimanje svake aktivnosti vezane za svaku fazu proizvodnje, prerade i distribucije hrane/hrane za životinje“. Nezavisni subjekti u prevozu i skladištenju su obuhvaćeni ovom definicijom te se zahtjeva da udovolje odredbama člana 28.
- Gdje je prevoz/skladištenje integrirano u poslovanje s hranom/hranom za životinje, poslovanje mora udovoljiti zahtjevima člana 28. Za prevozne jedinice, održavanje zapisa o proizvodima koji su dostavljeni kupcima mogu biti učinkoviti, jer ostale jedinice unutar poslovanja održavaju zapise o proizvodima koje su primili od opskrbljivača.
- Proizvođači veterinarsko-medicinskih proizvoda i unos poljoprivrednih proizvoda (poput sjemena) ne podliježu zahtjevima člana 28.

Primjenjivost na izvoznike iz drugih zemalja (u vezi s članom 20.)

- Odredbe Zakona koje se odnose na sljedivost se ne primjenjuju izvan BiH. Zahtjevi obuhvaćaju sve faze proizvodnje, prerade i distribucije unutar BiH, odnosno od uvoznika u BiH do nivoa maloprodaje, isključujući međutim, opskrbu krajnjeg potrošača.
- **Član 20.** ne treba tumačiti kao produžetak zahtjeva za utvrđivanje sljedivosti za subjekte u poslovanju s hranom u drugim zemljama. On zahtjeva da hrana /hrana za životinje uvezena u BiH udovoljava relevantnim zahtjevima propisa o hrani BiH.
- Od izvoznika u trgovačkim zemljama-partnerima se ne može pravno zahtijevati da udovolje zahtjevima za utvrđivanje sljedivosti koji su na snazi u BiH (osim ako ne postoje posebni bilateralni ugovori za određene osjetljive sektore ili tamo gdje postoje specifični pravni zahtjevi BiH, npr. u veterinarskom sektoru).
- **Cilj člana 28.** je dovoljno ispunjen u slučajevima uvoza hrane/hrane za životinje, jer je zahtjev proširen na uvoznike u BiH. Uvoznici u BiH moraju moći identificirati subjekta u drugoj zemlji od kojeg je proizvod uvezen.
- Uobičajena je praksa među subjektima u poslovanju s hranom da od trgovačkih partnera zahtijevaju da udovolje zahtjevima za utvrđivanje sljedivosti, čak i izvan principa „korak nazad - korak naprijed“. Međutim, treba napomenuti da su takvi zahtjevi dijelom ugovornih odnosa između subjekta u poslovanju s hranom, te da nisu zahtjevom Zakona.

IMPLEMENTACIJA ZAHTJEVA ZA UTVRĐIVANJE PORIJEKLA

Identifikacija opskrbljivača i klijenata od strane subjekta u poslovanju s hranom

Subjekt u poslovanju s hranom mora biti u mogućnosti identificirati svaku „osobu“ od koje je primio hranu/sirovine. Ta osoba može biti fizička (npr. lovac ili sakupljač gljiva) ili pravna osoba (poslovni subjekt ili tvrtka).

Treba razjasniti da pojam „opskrba“ ne treba tumačiti samo kao fizičku dostavu hrane/hrane za životinje ili životinja koje daju hranu. Ovaj pojam se više odnosi na prenos vlasništva nad hranom/hranom za životinje ili životinjama koje proizvode hranu. Međutim, posrednici se moraju smatrati vrstom opskrbljivača za svrhe ovog člana, bilo da fizički posjeduju robu ili ne. Identificiranje imena osobe koja fizički dostavlja nije cilj ovog pravila, i to nije dovoljno kako bi se garantiralo utvrđivanje sljedivosti duž hranidbenog lanca.

Subjekt u poslovanju s hranom također mora identificirati ostale subjekte u poslovanju s hranom/hranom za životinje koje opskrbljuje svojim proizvodima (isključujući krajnje potrošače). U slučaju trgovine s maloprodajom, poput supermarketa ili restorana, također se primjenjuje zahtjev za utvrđivanjem sljedivosti.

Subjekti u poslovanju s hladnjačama i prevozom su također subjekti u poslovanju s hranom, te moraju održavati zapise o sljedivosti.

Interna sljedivost

- Ne dovodeći u pitanje specifična pravila koja se odnose na pojedinačne sektore, Zakon izričito ne navodi subjekte da uspostave vezu (tzv. internu sljedivost) između ulaznih i izlaznih proizvoda. Također ne postoje zahtjevi za održavanje zapisa kojima bi se identificirao način podjele i kombinacije serija unutar poslovanja kako bi se stvorili novi proizvodi ili serije.
- Ipak, sistem interne sljedivosti bi doprinio povlačenjima koja su više ciljana i tačna. Očekuje se da će subjekti u poslovanju s hranom smanjiti troškove u smislu vremena uloženog u povlačenje, te će se izbjeći nepotrebni širi prekidi. To će, za uzvrat, pomoći pri održavanju povjerenja kupaca. Sistemi sljedivosti također pružaju informacije unutar poslovanja s hranom koje pomažu pri kontroli i upravljanju skladištenjem. Odluka da li usvojiti sistem interne sljedivosti, kao i stepen ulaženja u detalje, je na subjektu u poslovanju s hranom, proporcionalno veličini i prirodi poslovanja s hranom.

Sistemi sljedivosti utvrđeni posebnim propisima

Osim posebnih propisa kojim se utvrđuju pravila sljedivosti za određene sektore/proizvode, poput označavanja govedine, označavanja ribe i GMO-a, postoje specifični propisi kojima se utvrđuju standardi marketinga i kvalitete za određene proizvode. Ovi propisi često imaju za cilj pravednu trgovinu i sadrže odredbe o identifikaciji proizvoda, prenos popratnih dokumenata transakcija, zapise itd.

Svaki dugi sistem identifikacije proizvoda koji postoji unutar okvira posebnih odredbi može se koristiti kako bi se udovoljilo zahtjevima člana 28., u onoj mjeri u kojoj dozvoljava identifikaciju opskrbljivača i direktnih primalaca proizvoda u svim fazama proizvodnje, prerade i distribucije.

Međutim, zahtjevi Zakona za sljediivošću su opći zahtjevi i stoga su uvijek primjenjivi. Subjekti u poslovanju s hranom moraju odrediti da li sektorske odredbe u pogledu sljedivosti već udovoljavaju zahtjevima člana 28.

Podaci koji se moraju bilježiti

U **članu 28.** se ne naznačuje koje vrste podataka subjekti u poslovanju s hranom moraju bilježiti. Međutim, kako bi se udovoljilo zahtjevima člana 28., najmanje sljedeći podaci se moraju bilježiti:

- Naziv, adresa opskrbljivača, te identifikacija proizvoda;
- Naziv, adresa kupca, te identifikacija dostavljenog proizvoda;
- Datum i, gdje je nužno, vrijeme transakcije/dostave;
- Volumen, gdje je prikladno, ili količina:

Ukoliko se već održavaju bilješke o utvrđivanju porijekla, na njima već mogu biti navedeni datum i vrijeme dostave, kao i naziv i adresa opskrbljivača i kupca. Ako to nije slučaj, datum se mora navesti, pa i vrijeme, ukoliko postoje više od jedne opskrbe/dostave na taj dan. Iako ne obavezno, od pomoći bi bilo i bilježenje svake reference ili broja serije kako bi se proizvod mogao identificirati.

Krizne situacije povezane sa hranom u prošlosti, pokazale su da utvrđivanje komercijalnog toka proizvoda putem čuvanja faktura nije bilo dovoljno da bi se pratio fizički tok proizvoda, budući da hrana/hrana za životinje može biti, npr. poslana iz skladišta. Stoga je nužno da je sistem sljedivosti za svakog subjekta u poslovanju s hranom / hranom za životinje dizajniran da prati fizički tok proizvoda.

Vremenski rok u kojemu se podaci koji se odnose na sljedivost moraju učiniti dostupnim

- **Član 28.** zahtijeva od subjekta u poslovanju s hranom i hranom za životinje da imaju uspostavljene sisteme i procedure kako bi osigurali sljedivost svojih proizvoda. Iako član ne navodi detalje o ovim sistemima, upotreba pojmova „sistemi“ i „procedure“ implicira strukturirane mehanizme koji omogućavaju dostavljanje potrebne informacije na zahtjev nadležnih tijela.
- Prilikom razvoja sistema sljedivosti, subjekti u poslovanju s hranom i hranom za životinje ne moraju imati sisteme isključivo namijenjene ovom cilju. Ono što je važno jeste omogućavanje informacija, ne format u kojem se one čuvaju. Zapisi koji se odnose na sljedivost trebaju biti dovoljno organizirani kako bi bili dostupni „na zahtjev“, bez nepotrebnog odlaganja zahtjeva postavljenih u članu 27.
- Sistem sljedivosti je dobar kada omogućuje tačne informacije; ovo je pomoć pri zadovoljavanju cilja opisanog u prvom stavu obrazloženja koje se odnosi na član 28. (vidjeti str. 10. Vodiča) Odlaganje dostavljanja relevantnih informacija bi ugrozilo hitnu reakciju u slučaju krize.

Vrijeme čuvanja bilješki

Iako je stavom (3) člana 28. Zakona o hrani preciziran minimalni period od 3 godine za čuvanje bilješki iz stava (2) i (3) istog člana, praksa u zemljama članicama EU je da se subjektima u poslovanju s hranom ostavlja da o tome odluče, imajući na umu činjenicu da ukoliko ne budu imali adekvatne

bilješke, čine kazneni prekršaj. Ovo zato jer Uredbom 178/02 nije precizirano to vrijeme. Šire gledajući, smatra se da se komercijalni dokumenti registriraju na period od 5 godina radi poreznih kontrola. Smatra se da bi ovaj period od 5 godina, primjenjen od datuma stvaranja ili dostave bilješki koje se odnose na sljedivost vjerovatno ispunio cilj preciziran u članu 18. Uredbe 178/02. Međutim, ovo uobičajeno pravilo bi trebalo prilagoditi određenim slučajevima:

- Za jako kvarljive proizvode, na kojima je precizirani datum „upotrijebiti do“ kraći od 3 mjeseca ili nemaju preciziran datum¹, namijenjene direktno krajnjem potrošaču, bilješke se trebaju voditi tokom 6 mjeseci nakon datuma dostave ili proizvodnje.
- Za ostale proizvode sa naznačenim datumom "najbolje upotrijebiti do", bilješke se mogu voditi tokom perioda skladištenja plus 6 mjeseci;
- Za proizvode² bez preciziranog datuma trajanja, može se primijeniti period od 5 godina.

Na kraju treba uzeti u obzir da, osim odredbi člana 28. vezanih za sljedivost, mnogi subjekti u poslovanju s hranom su predmetom specifičnijih zahtjeva u pogledu vođenja bilješki (vrsta informacija koje treba bilježiti i period trajanja). Nadležna tijela moraju osigurati zadovoljavanje ovih zahtjeva.

¹ Proizvodi poput voća, povrća i nepretpakiranih proizvoda.

² Proizvodi kao što je vino. .

POVLAČANJE, OPOZIV I OBAVIJESTI SUBJEKTA U POSLOVANJU S HRANOM

ČLAN 27. ZAKONA

Član 27.

1. Ukoliko subjekt u poslovanju s hranom smatra ili ima razloga vjerovati da je hrana koju je uvezao, proizveo, preradio, tvornički proizveo ili distribuirao nije u skladu sa zahtjevima za zdravstveno ispravnu hranu, on mora odmah pokrenuti procedure povlačenja te hrane s tržišta na koje je hrana stavljena, proceduru kontrole početnog subjekta u poslovanju s hranom te obavijestiti nadležna tijela. Ukoliko je proizvod već došao do krajnjeg potrošača, subjekt u poslovanju s hranom će tačno i učinkovito obavijestiti potrošače o razlozima povlačenja proizvoda, te ako je potrebno, tražiti povrat proizvoda od potrošača, ukoliko druge mjere nisu dovoljne kako bi se postigao visok nivo zaštite zdravlja.

2. Subjekt u poslovanju s hranom odgovoran za maloprodaju ili distribuciju koja ne utiče na pakiranje, etiketiranje, sigurnost ili cjelovitost hrane mora inicirati, u granicama svoje nadležnosti, povlačenje s tržišta hrane koja ne zadovoljava zahtjeve ispravnosti hrane te mora dati svoj doprinos zdravstvenoj ispravnosti hrane prenoseći relevantne informacije potrebne za utvrđivanje porijekla hrane, surađujući u akcijama poduzetim od strane proizvođača, prerađivača, industrijskih proizvođača i/ili nadležnih tijela.

3. Subjekt u poslovanju s hranom mora odmah obavijestiti nadležna tijela ukoliko smatra ili ima razloga vjerovati da je hrana stavljena na tržište štetna po zdravlje ljudi. Subjekt će obavijestiti nadležna tijela o akcijama poduzetim kako bi se spriječio rizik, te će poticati osobe na suradnju u skladu s državnim zakonodavstvom i pravnom praksom, nadležnim tijelima, ukoliko to može smanjiti, spriječiti ili eliminirati rizik.

4. Subjekti u poslovanju s hranom trebaju surađivati s nadležnim tijelima u akcijama poduzetim kako bi se izbjegao ili smanjio rizik koji predstavlja hrana kojom su snabdijevali ili bili snabdjevani.

Logička podloga

- **Član 27.** ima za cilj olakšati probleme koji nastaju kada je hrana koja ne zadovoljava zahtjeve zdravstvene ispravnosti prošla kontrole prilikom poslovnog procesa s hranom i prilikom spriječavanja, smanjenja ili eliminacije rizika kada je u toku poslovnog procesa s hranom došlo do toga da na tržište bude stavljena hrana koja može biti štetna po zdravlje.
- Obaveza povlačenja, opoziva ili obavještenja o zdravstveno neispravnoj hrani u skladu sa članom 27. se javlja kada je hrana neispravna ili može biti neispravna u skladu sa odredbama člana 12. i 13. Zakona.
- Subjekti u poslovanju s hranom moraju primijeniti kriterije propisane u čl. 12. i 13. za utvrđivanje da li je hrana zdravstveno neispravna. Ukoliko jeste, moraju se poduzeti mjere utvrđene članom 27.
- Obavještenje nadležnih tijela od strane subjekta u poslovanju s hranom omogućuje nadležnim tijelima da nadgledaju da li su subjekti u poslovanju s hranom poduzeli odgovarajuće mjere protiv rizika nastalih stavljanjem na tržište neispravne hrane te da poduzmu dodatne mjere, ukoliko je potrebno, kako bi se izbjegli rizici.

Doprinos/uticaj

Član 27.

Obaveza povlačenja

Član 27. postavlja specifične obaveze subjektima u poslovanju s hranom da sa tržišta povuku hranu koja je prošla njihove kontrole, ali ne zadovoljava zahtjeve zdravstvene ispravnosti hrane, te da o tome obavijeste nadležna tijela.

Povlačenje nije definirano u samom Zakonu , ali se podrazumijeva da je to proces kojim se hrana povlači iz lanca opskrbe, uz izuzetak proizvoda koji su u vlasništvu potrošača. Definicija u Direktivi 2001/95/EC koja se odnosi na opću sigurnost proizvoda je korisna, jer označava da povlačenje ima za cilj spriječiti distribuciju, izlaganje i ponudu proizvoda. Treba naglasiti da prema članu 27.:

- povlačenje s tržišta se može desiti tokom bilo kojeg koraka duž hranidbenog lanca, ne samo u vrijeme dostave krajnjem potrošaču;

- obaveza obavještanja nadležnih tijela o povlačenju je posljedica obaveze povlačenja;

- obaveza povlačenja sa tržišta se primjenjuje kada su ispunjena sljedeća dva kumulativna kriterija:

- **hrana o kojoj je riječ se smatra zdravstveno neispravnom od strane subjekta u poslovanju s hranom tj. smatra se da nije u skladu sa zahtjevima zdravstvene ispravnosti hrane.**

Čl. 12. i 13. Zakona precizira da se u postupku odlučivanja o zdravstvenoj ispravnosti hrane koriste zahtjevi koji se odnose na zdravstvenu ispravnost hrane.

- **hrana³ je stavljena na tržište, te više nije pod neposrednom kontrolom izvornog subjekta u poslovanju s hranom.**

Prema tome, član 27. se ne primjenjuje u slučajevima kada je subjekt u poslovanju s hranom stavio hranu na tržište (te se tako smatra izvornim subjektom), ali je hrana još uvijek pod njegovom neposrednom kontrolom.

Smatra se da hrana nije pod neposrednom kontrolom subjekta u poslovanju s hranom nakon što je prodana ili dostavljena ili na bilo koji način prenesena tako da izvorni subjekt više ne polaže zakonsko pravo na hranu, npr. kada je hrana poslana veleprodaji ili je, preko drugih subjekta, ušla u distribucijski lanac.

³ Kao što je definirano u članu 2. Zakona

Obavijesti o povlačenju upućene nadležnim tijelima

Kada subjekt u poslovanju s hranom povuče prehrambeni proizvod u skladu sa članom 27., on treba obavijestiti nadležno tijelo pod čijim je neposrednim nadzorom objekat subjekta u poslovanju s hranom i državno tijelo nadležno za sistem brzog uzbunjivanja za hranu i hranu za životinje (RASFF) na kojemu je da izda RASFF obavijest, ako je to potrebno.

Ukoliko je proizvod uklonjen prije nego je stavljen na tržište ili ako je pod neposrednom kontrolom određenog subjekta u poslovanju s hranom, ne postoji obaveza obavještavanja po članu 27.

Metode obavještavanja nadležnih tijela

Na nadležnim tijelima je da odluče koje su metode obavještavanja prikladne.

Opoziv i obavještavanje potrošača

Kada je povlačenje nužno, a postoji mogućnost da je proizvod već došao do potrošača, član 27. zahtijeva od subjekta u poslovanju s hranom da:

- tačno i učinkovito obavijeste potrošača o razlozima povlačenja i
- ako je nužno, zatraže povrat proizvoda od potrošača, tj. da preuzmu „sve mjere s ciljem povrata neispravnog proizvoda koji je već došao do potrošača ili ga je subjekt u poslovanju s hranom učinio dostupnim potrošaču“. Povrat znači uputiti molbu potrošaču da proizvod vrati na mjesto kupovine ili da ga uništi. To je nužno kada druge mjere nisu dovoljne kako bi se osigurao visok nivo zaštite zdravlja.

Odgovornost za primjenu člana 27.

Svi subjekti u poslovanju s hranom koji su uvezli, proizveli, preradili ili distribuirali prehrambeni proizvod su obuhvaćeni odredbom člana 27. (povlačenje i/ili opoziv te obavještenje). To uključuje i maloprodaje kada pošalju proizvod drugoj maloprodaji ili su se odrekli odgovornosti, jer su prodali ili su proizvod prosljedili potrošačima. Suradnja svih nivoa prehrambenog lanca je nužna, ukoliko se žele ispuniti ciljevi člana 27.

Član 27. postavlja zahtjev subjektima u poslovanju s hranom odgovornim za maloprodaju⁴ ili distribuciju, koja ne utiče na pakiranje, označavanje, ispravnost ili cjelovitost hrane (tj. maloprodaje ili distributeri brendirane hrane). Cilj ove odredbe je osigurati da ovi subjekti u poslovanju s hranom sudjeluju u povlačenju hrane koja nije u skladu sa sigurnosnim zahtjevima, te da omogućavaju informacije. Npr, kada proizvođač povuče/opozove hranu za koju je odgovoran, distribucija i/ili maloprodaja moraju sudjelovati. To ih također obavezuje da obavijeste proizvođača, ukoliko znaju za sigurnosni problem, kako bi proizvođač mogao pokrenuti povlačenje.

⁴ Maloprodaja kako je definirana u članu 3. tački 8.

Član 27. postavlja specifičan, veći zahtjev subjektima u poslovanju s hranom kada razmatraju ili imaju razloga sumnjati da je hrana koju su „stavili na tržište“ štetna po zdravlje. U ovom slučaju, oni odmah moraju obavijestiti nadležna tijela te naznačiti mjere koje treba poduzeti kako bi se spriječio rizik.

Član ne nameće sistematsko povlačenje, ali traži da se odmah obavijeste nadležna tijela o potencijalnim rizicima, te o poduzetim mjerama kako bi se isti spriječili.

Sljedeći uvjeti moraju biti ispunjeni:

- **predmetna hrana je stavljena na tržište**⁵. Pojam „staviti na tržište“ također obuhvaća prehrambene proizvode koji su već proizvedeni od strane subjekta u poslovanju s hranom ili su uvezeni s namjerom prodaje ili besplatne opskrbe. To ne uključuje prehrambene proizvode koji se još prerađuju ili sirovine koje omogućuje snabdjevač i

- **predmetna hrana može biti štetna po zdravlje.**

Cilj ovog člana je osigurati informiranost nadležnih tijela u slučaju potencijalnog rizika proizvoda koji je stavljen na tržište, čak i ako je proizvod pod direktnom kontrolom subjekta.

Član 19. se može primijeniti na razne slučajeve, kao što su:

- Subjektu je poznato da je hrana štetna po zdravlje, a hrana je još uvijek u vlasništvu subjekta;

- Nove informacije kojima subjekt raspolaže i koje ga navode na sumnju da je hrana štetna, ali se ove informacije razlikuju od ostalih informacija. Npr, kada subjekt povuče zdravstveno neispravnu hranu i o tome obavijesti dobavljača, dobavljač ovu informaciju može smatrati kontradiktornom informacijom koju on posjeduje;

- Informacija da je hrana vjerovatno neispravna, ali ova informacija nije potpuno potvrđena; ona može poticati od potrošača i njegovih primjedbi ili serija na tržištu kod kojih se uzrokovanje pokazalo nezadovoljavajućim u poređenju sa serijama koje nisu stavljene na tržište;

- Informacije o nadolazećim rizicima.

Cilj ove odredbe je omogućiti nadležnim tijelima informiranost o zdravstveno neispravnoj hrani, ali i primanje ranih upozorenja o nadolazećim rizicima ili definitivno identificiranje kako bi se osigurali učinkoviti i proporcionalni načini upravljanja istima.

U nekim slučajevima, npr. kada daljnje ili bolje informacije potvrde da je proizvod neispravan te da nije pod direktnom kontrolom izvornog subjekta u poslovanju s hranom, obaveze povlačenja i opoziva navedene u članu 27. će se također primjenjivati.

Subjekt odgovoran za pružanje informacija nadležnim tijelima je subjekt koji je proizvod stavio na tržište.

⁵ 'Stavljanje na tržište' je definirano u članu 3.9. Zakona, kao 'posjedovanje hrane (ili hrane za životinje) u svrhe prodaje ili bilo kakvog transfera bilo besplatnog ili ne, u svrhe prodaje, distribucije ili drugog oblika prenosa'.

Odredbe člana 27. su osmišljene tako da se spriječi da subjekti u poslovanju s hranom obeshrabruju svoje zaposlenike da surađuju s nadležnim tijelima u sprečavanju, smanjenju ili eliminiranju rizika povezanih sa hranom.

Član 27. nadalje zahtjeva od subjekta u poslovanju s hranom da surađuju sa nadležnim tijelima u poduzimanju mjera smanjenja ili izbjegavanja rizika povezanih s hranom koju dobavljaju.

Npr., subjekti u poslovanju s hranom trebaju kontaktirati nadležna tijela kada trebaju pomoć pri donošenju odluke o ispunjavanju svojih obaveza.

Sukladno općem cilju sprečavanja navedenom u članu 27., subjekti, posebno mali subjekti, se trebaju poticati na kontakt sa nadležnim tijelima u slučaju nesigurnosti u pogledu rizika.

Nadležna tijela moraju pružiti pomoć kada ih subjekti kontaktiraju u okviru člana 27.

Obavijesti upućene Sistemu brzog uzbunjivanja za hranu i hranu za životinje (RASFF)

Treba razlikovati RASFF i obaveze obavještavanja pod čl. 27. i 47. RASFF je sistem u kojemu učestvuju predstavnici nadležnih tijela koji obezbjeđuju sigurnost prehrambenog lanca u skladu sa svojim nadležnostima, a funkcioniranje sistema je utvrđeno odredbama posebnog propisa.

POVLAČENJE, OPOZIV I OBAVIJESTI OD STRANE SUBJEKTA U POSLOVANJU S HRANOM ZA ŽIVOTINJE

ČLAN 47. ZAKONA

Član 47.

1. *Ukoliko subjekt u poslovanju s hranom za životinje smatra ili ima razloga sumnjati da hrana za životinje koju je uvezao, proizveo, preradio, industrijski proizveo ili distribuirao ne zadovoljava zahtjeve zdravstvene ispravnosti, on mora odmah inicirati procedure povlačenja predmetne hrane za životinje i o tome obavijestiti nadležna tijela. U ovakvim okolnostima, ili u slučaju člana 43.(3), gdje serija, lot ili pošiljka ne zadovoljava zahtjeve zdravstvene ispravnosti hrane za životinje, hrana za životinje mora biti uništena, osim ako nadležna tijela ne propišu drugačije. Subjekt će učinkovito i tačno obavijestiti potrošače o razlozima povlačenja, te ukoliko je to nužno, zatražiti povrat proizvoda od potrošača ukoliko druge mjere nisu dovoljne kako bi postigao visok nivo zaštite zdravlja.*

2. *Subjekt u poslovanju s hranom za životinje, odgovoran za maloprodaju ili distribuciju koja ne utiče na pakiranje, označavanje, zdravstvenu ispravnost ili cjelovitost hrane za životinje, mora, u granicama svoje odgovornosti, pokrenuti povlačenje sa tržišta hrane za životinje koja nije u skladu sa zahtjevima zdravstvene ispravnosti, te mora doprinijeti zdravstvenoj sigurnosti hrane za životinje pružanjem relevantnih informacija nužnih da bi se utvrdilo porijeklo hrane za životinje, te sudjelovati u mjerama poduzetim od strane proizvođača, prerađivača i distributera i/ili nadležnih tijela.*

3. *Subjekt u poslovanju s hranom za životinje mora odmah obavijestiti nadležna tijela ukoliko smatra ili ima razloga vjerovati da je hrana za životinje zdravstveno neispravna. Također će obavijestiti nadležna tijela o mjerama poduzetim kako bi se spriječili rizici nastali upotrebom takve hrane, te neće spriječiti nijednu osobu da surađuje s nadležnim tijelima u sprečavanju, smanjenju ili eliminaciji rizika, u skladu sa državnim zakonodavstvom i pravnom praksom.*

4. *Subjekti u poslovanju s hranom za životinje će surađivati sa nadležnim tijelima u mjerama poduzetim kako bi se izbjegli rizici koje hrana za životinje, koju su oni dobavili, predstavlja.*

Logička podloga

- Ciljevi ovog člana su gotovo isti kao i ciljevi člana 27., primjenjivi na hranu za životinje *mutatis mutandis*.
- Međutim, određene formulacije korištene u članu 47. su specifične za sektor hrane za životinje i potrebno ih je objasniti.
- U kontekstu hrane za životinje, važno je uzeti u obzir da određeni tipovi hrane za životinje u određenim stadijima sirovosti prije prerade nisu pogodni za prehranu životinja.

Implikacije

- Uglavnom slične implikacijama člana 27.
- U kontekstu hrane za životinje, informacije o povlačenju odnose se na korisnike (poljoprivrednike), ne na potrošače.

Doprinos / uticaj

Obavijesti o povlačenju upućene nadležnim tijelima

“Ukoliko subjekt u poslovanju s hranom za životinje smatra ili ima razloga sumnjati da hrana za životinje koju je uvezao, proizveo, preradio, industrijski proizveo ili distribuirao ne zadovoljava zahtjeve zdravstvene ispravnosti, on mora odmah inicirati procedure povlačenja predmetne hrane za životinje i o tome obavijestiti nadležna tijela” (slična formulacija kao u odredbama člana 27.

Stoga, isti pristup kao i onaj objašnjen za član 27. može se koristiti uz sljedeće razlike:

- Prvi kumulativni kriterij koji se mora ispuniti za primjenu člana 27. je drugačiji kada je u pitanju hrana za životinje na koju se odnosi član 47. Povlačenje hrane za životinje je povlačenje sa tržišta, što implicira da je hrana na tržištu. Međutim, sljedeći uvjet, „da hrana nije pod direktnom kontrolom“ nije uvršten u član 47. To znači da će subjekti u poslovanju s hranom za životinje morati povući neispravnu hranu za životinje koja još može biti pod njihovom kontrolom. U praksi se ovo odnosi na posjedovanje hrane za životinje s namjerom prodaje (tj. definicija „stavljanja na tržište” iz člana 3.(9). Posjedovanje s namjerom prodaje nastaje nakon što su primijenjeni svi interni procesi za pripremu hrane završeni. Stoga mjere, uključujući i povlačenje hrane iz prehrambenog lanca, poduzete prije nego što je proizvod bio spreman za prodaju ne znače povlačenje u smislu člana 27. te ne moraju biti objavljeni.
- Drugi kumulativni kriterij „subjekt smatra da hrana za životinje ne ispunjava zahtjeve zdravstvene ispravnosti“ je sličan kriteriju člana 27. Stoga se zahtjev za zdravstvenu ispravnost hrane za životinje naveden u članu 43. mora uzeti u obzir. Posebno član 43.(2) precizira da se namjera upotrebe hrane za životinje mora uzeti u obzir kako bi se smatrala zdravstveno neispravnom. Poznato je na primjer, da se za određene kontaminante, pod određenim uvjetima koji su propisani relevantnim specifičnim propisima, može biti dozvoljena prerada koja za rezultat ima uklanjanje kontaminanta.
- Nadalje, budući da član 43. navodi da se hrana za životinje smatra zdravstveno neispravnom, ako se smatra da ima nepovoljan učinak na zdravlje ljudi ili životinja od kojih se hrana dobiva, a koje nisu pogodne za prehranu ljudi, zahtjevi čl. 12. i 13. u vezi određivanja zdravstveno neispravne hrane moraju se uzeti u obzir da bi se primijenio član 43.

Uništavanje

Osim povlačenja i obavještanja nadležnih tijela, hrana za životinje za koju se smatra da ne ispunjava zahtjeve zdravstvene ispravnosti te svaka povezana serija, lot ili pošiljka za koju se smatra da ne ispunjava zahtjeve zdravstvene ispravnosti u smislu člana 43. mora biti uništena, osim ako nadležna tijela ne propišu drugačije. To je slučaj, npr, kada ostale mjere, precizirane relevantnim zakonodavstvom, mogu biti korištene.

Stoga će uništenje biti pravilo, osim ako nadležna tijela ne propišu drugačije. Nadalje, u skladu sa članom 47. svaka povezana serija, lot ili pošiljka će se smatrati zdravstveno neispravnom i bit će uništena, osim ako nakon detaljne procjene nema dokaza da serija, lot ili pošiljka ne ispunjava zahtjeve zdravstvene ispravnosti.

Stoga, prilikom informiranja nadležnih tijela o povlačenju zdravstveno neispravne hrane za životinje (i svake povezane serije, lota ili pošiljke) subjekt u poslovanju s hranom za životinje mora precizirati da li je uništenje planirano ili predložiti druge mjere koje će spriječiti stavljanje neispravne hrane za životinje na tržište ili hranjenje životinja koje daju prehrambene proizvode. Odobrenje nadležnih tijela je nužno za provođenje tih mjere pod uvjetima propisanim zakonodavstvom.

Obavještenje potrošača i opoziv

Odredbe člana 47. u vezi informacija i opoziva su primjenjive *mutatis mutandis*. Međutim, kako se ova odredba primjenjuje u kontekstu hrane za životinje, informacije o povlačenju se obično odnose na korisnike hrane za životinje, najčešće poljoprivrednike, a ne na potrošače.

UVOZ HRANE I HRANE ZA ŽIVOTINJE

ČLAN 20. ZAKONA

Član 20.

Hrana i hrana za životinje uvezena u BiH

Hrana i hrana za životinje uvezena u BiH, u svrhu stavljanja na tržište, mora zadovoljavati relevantne zahtjeve propisa o hrani ili uvjete priznate unutar BiH koji su ekvivalentni propisima ili, ako postoji specifičan sporazum između BiH i zemlje koja izvozi, zahtjeve tog sporazuma.

Odredbe koje se odnose na utvrđivanje sljedivosti propisane Zakonom nemaju učinak van BiH. Ovaj zahtjev obuhvaća sve faze proizvodnje, prerade i distribucije unutar BiH, od faze uvoza do maloprodaje.

Član 20. ne treba gledati kao proširenje zahtjeva za utvrđivanjem sljedivosti na subjekte u poslovanju s hranom u drugim zemljama iz kojih se uvozi. On zahtjeva da hrana/hrana za životinje uvezena u BiH zadovoljava zahtjeve propisa o hrani/hrani za životinje na snazi u BiH.

Izvoznici partnerskih zemalja nisu pravno obavezni zadovoljiti zahtjev za utvrđivanje sljedivosti koji je postavljen subjektima unutar BiH putem člana 28. Zakona. Međutim, postoje okolnosti posebnih bilateralnih pravnih zahtjeva za određene sektore ili specifičnih pravnih zahtjeva BiH, npr, u veterinarskom sektoru, gdje pravila koja se odnose na certifikaciju zahtijevaju informacije o porijeklu robe. Na ove zahtjeve ne utiču odredbe o utvrđivanju sljedivosti iz Zakona.

Cilj **člana 28.** je dovoljno ispunjen, jer su zahtjevi prošireni na uvoznika. Kada je uvoznik iz BiH u mogućnosti identificirati izvoznika proizvoda u drugoj zemlji, smatra se da su zahtjevi i cilj člana 28. ispunjeni.

Na primjer, uobičajena je praksa, među nekim subjektima u poslovanju s hranom u zemljama članicama EU, tražiti od trgovačkih partnera da ispune zahtjeve za utvrđivanjem sljedivosti čak i iznad zahtjeva koje podrazumijeva tzv. princip „korak nazad-korak naprijed“. Međutim, treba napomenuti da su takvi zahtjevi dijelom ugovornih odnosa među subjektima u poslovanju s hranom, a ne zahtjevi utvrđeni zakonodavstvom Unije.

IZVOZ HRANE I HRANE ZA ŽIVOTINJE

ČLAN 21. ZAKONA

Član 21.

Hrana i hrana za životinje izvezena iz BiH s namjerom stavljanja na tržište moraju zadovoljiti relevantne zahtjeve propisa o hrani, osim ako drugačije ne zahtijevaju nadležna tijela zemlje uvoznice ili ako nije drugačije utvrđeno zakonima, uredbama, standardima, praksama ili drugim pravnim i administrativnim procedurama koji mogu biti na snazi u zemlji uvoznici.

U drugim okolnostima, osim u slučaju kada je hrana štetna po zdravlje ili je hrana za životinje zdravstveno neispravna, hrana i hrana za životinje se može izvesti samo ako nadležna tijela zemlje uvoznice daju odobrenje.

Kada su odredbe bilateralnog sporazuma zaključenog između BiH i druge zemlje primjenjive, hrana i hrana za životinje koja se izvozi iz BiH mora zadovoljavati zahtjeve tog sporazuma.

Logička podloga i cilj

Nužno je osigurati da hrana i hrana za životinje koja je izvezena iz BiH zadovoljava zahtjeve važećih propisa BiH ili zahtjeve zemlje uvoznice. U drugom slučaju, cilj je uzeti u obzir stepen zaštite utvrđen u zemljama uvoznicama.

Hrana i hrana za životinje može biti izvezena samo ako se zemlja uvoznica izričito slaže. Logička podloga ovog zahtjeva je spriječiti „izvoz“ tj. prenos krize. Kada se pojavi novi rizik, ne može se očekivati da su sve zemlje utvrdile relevantne sigurnosne zahtjeve kako bi spriječile rizik. Prema tome, izvoz hrane i hrane za životinje mora biti predmetom odobrenja nadležnih tijela zemlje uvoznice. Međutim, čak i tamo gdje postoji odobrenje zemlje uvoznice, hrana koja se smatra štetnom po zdravlje ili hrana za životinje koja se smatra zdravstveno neispravnom ne može se izvoziti.

<http://www.fsa.gov.ba>